

Yuldosheva O'g'ilshod Abdurahmon qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Aniq va Tabiiy fanlar fakulteti, Matematika yo'nalishi

3-kurs 3-M guruh talabasi +998 90 249 99 15

yuldoshevaogilshod2004@gmail.com

Shomurotov Ulu'bek Melikboboyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya

kafedrası o'qituvchisi (maqola ilmiy rahbari)

ulugbekshomurotov986@gmail.com

Annotatsiya; Ushbu maqolada idrok tushunchasining mohiyati, uning inson tafakkuridagi o'rni va shakllanish jarayonlari yoritiladi. Idrokning rivojlanish bosqichlari va unga ta'sir etuvchi omillar ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, idrokning ta'lim jarayonidagi ahamiyati, bilish faoliyatiga ta'siri hamda uni rivojlantirish usullari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: idrok, tafakkur, bilish jarayoni, psixologiya, pedagogika, o'rganish, tushuncha, idrokning rivojlanishi.

Аннотация ;В данной статье рассматривается понятие восприятия, его роль в человеческом мышлении и процессы формирования. Анализируются этапы развития восприятия и факторы, влияющие на него. Кроме того, изучается значение восприятия в образовательном процессе, его влияние на познавательную деятельность и методы его развития.

Ключевые слова: восприятие, мышление, познавательный процесс, психология, педагогика, обучение, понятие, развитие восприятия.

Annotation This article explores the concept of perception, its role in human thinking, and the process of its formation. The stages of perception development and influencing factors are analyzed. Furthermore, the importance of perception in the

educational process, its impact on cognitive activity, and methods for its development are discussed.

Key words: perception, thinking, cognitive process, psychology, pedagogy, learning, concept, perception development.

Kirish

Idrok – inson tafakkurining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, atrof-muhitni anglash, voqelikni tushunish va axborotni qayta ishlash jarayonidir. Idrok orqali inson turli hodisalarni tushunib, ular asosida qaror qabul qiladi. Psixologiya va pedagogika sohalarida idrokning o‘rganilishi inson bilish jarayonlarini chuqur anglashga yordam beradi.

Idrokning rivojlanishi insonning yoshiga, tajribasiga va atrof-muhit ta’siriga bog‘liq bo‘lib, uni shakllantirish uchun maxsus ta’lim metodlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, bolalar va o‘smirlar orasida idrokni rivojlantirish ularning bilim olish jarayoniga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, ta’lim jarayonida idrokni shakllantirishning innovatsion yondashuvlari dolzarb masalalardan biridir.

Psixofiziologlarning tadqiqotlariga ko‘ra, idrok tahliliy ishlarni olib borishni talab etuvchi juda murakkab jarayondir. Idrok qilish jarayoniga muntazam ravishda harakatli tarkibiy qismlar (aniq jismlarni idrok qilishda jismlarni ushlab ko‘rish va ko‘zlar harakati; nutqni idrok qilishda mos kelgan tovushlarni kuylash va talaffuz qilish) kiritilgan bo‘ladi. SHuning uchun idrokni sub’ektning perseptiv (idrok qilinuvchi) faoliyati sifatida belgilash maqsadga muvofiqdir. Bu faoliyatning natijasi bo‘lib, real hayotimizda to‘qnashishimiz mumkin bo‘lgan jism haqidagi yaxlit tasavvur etish hisoblanadi.

Jismni yaxlit aks ettirish ta’sir etuvchi belgilarning(rang, shakl, ta’im va h.k.) yaxlit to‘plamidan, bir vaqtning o‘zida mavjud bo‘lmaganlardan asosiy etakchi belgilarni ajratib olishni talab etadi. Idrok qilishning ushbu perseptiv tasvirning shakllanish bosqichida tafakkur ham qantashishi mumkin, deb taxmin qilinadi. Lekin idrokningkeyingi bosqichi asosiy mohiyatga ega bo‘lgan guruhlarini birlashtirishni va idrok etilgan belgilar to‘plami bilan jism haqidagi avvalgi bilimlarni taqqoslashni talab etadi, ya’ni, idrok qilish jarayonida xotira ishtirok etadi. Agar taqdim etilayotgan jism haqidagi farazni taqqoslashda, u etkazilgan axborot bilan mos kelsa jismni tanib olish sodir bo‘ladi va u idrok etiladi, agarda mos kelmasa, sub’ekt uni topmagunicha, kerakli echimni izlash davom ettiriladi.

Idrok qilishda u yoki bu jismni idrok qilish istagi, uni idrok qilish zaruriyati yoki majburiyati, yaxshiroq idrok qilishga erishishga yo‘naltirilgan iroda kuchi, bunday vaziyatlarda namoyon bo‘ladigan qat’iyatlilik katta ahamiyatga egadir. Real olam jismini idrok qilishda insonning diqqati va yo‘nalganligi ham qatnashadi.

Idrok qilishga bo‘lgan munosabatimiz idrok jarayoni uchun katta ahamiyatga ega. Jism bizga qiziqarli yoki biz unga befarq bo‘lganimiz uchun, u bizda turlicha his-tuyg‘ularni uyg‘otishi mumkin. bizga qiziqarli bo‘lgan jism faol idrok etilishi, va, aksincha, bizga farqsiz bo‘lgan jismni sezmasligimiz ham mumkin.

SHunday qilib, idrok – bu ayni vaqtda bizga ta’sir ko‘rsatayotgan narsani bilishga qaratilgan o‘ta murakkab, shu bilan birga, umumiy jarayon.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ананьев Б.Г. "Психология восприятия", Москва, 2003.
2. Rubinstein S.L. "Osnovy obshchey psikhologii", 1989.
3. Neisser U. "Cognitive Psychology", New York, 1967.
4. Vygotsky L.S. "Thought and Language", MIT Press, 1986
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. “Psixologiya” darsligi, Toshkent, 2019.

